

Asia: VN/24895/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sähkön vähittäismyyntihintojen sääntelystä sähkön hintakriisin aikana ja Energiavirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Energiaviraston lausunto

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt Energiavirastolta lausuntoa (lausuntopyyntö VN/24895/2025) luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sähkön vähittäismyyntihintojen sääntelystä sähkön hintakriisin aikana ja Energiavirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta. Energiavirasto kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja toteaa lausuntonaan seuraavaa.

1 Energiaviraston yleiset kommentit keskeisiin ehdotuksiin

Energiavirasto toteaa, että luonnoksessa ehdotettu sähkön vähittäismyyntihintakatto on poikkeuksellinen toimi, jolla puututaan merkittävästi normaaliin sähkömarkkinoiden toimintaan. Energiavirasto katsoo, että koska hintakaton tarkoitus on suojella kuluttajia ja muita pieniä yritysasiakkaita pitkäkestoisten korkeiden sähkön hintojen aiheuttamilta taloudellisilta vaikeuksilta, toimien olisi tähdättävä ja kohdistuttava nimenomaan tämän tavoitteen saavuttamiseen.

Energiavirasto korostaa, että hintakattoa voitaisiin soveltaa ainoastaan erittäin poikkeuksellisissa sähkömarkkinoiden hintakriiseissä, jolloin hintataso on poikkeuksellisen korkea ja korkean hintatason myös odotetaan kestävänsä pitkään.

Puuttumisella sähkömarkkinoiden toimintaan on väistämättä seurannaisvaikutuksia, jotka on arvioitava huolellisesti. Suomi on osa Unionin yhteisiä sähkön sisämarkkinoita, jolloin kansallisilla toimilla on helposti vaikutuksia myös rajat ylittävästi. Pahimmillaan huonosti suunnitellut toimenpiteet voivat jopa pahentaa ongelmaa. Energiavirasto pitääkin ehdottoman tärkeänä, ettei ehdotuksella puututa esimerkiksi sähkön tukkumarkkinoiden hinnanmuodostukseen esimerkiksi asettamalla tukkuhinnalle kansallista hintakattoa tai jollain muulla tavoin pyrittäisiin puuttumaan tukkumarkkinoiden toimintaan. Tästä syystä Energiavirasto pitää ehdottomana, että ehdotus koskisi ainoastaan vähittäismarkkinoita ja että ehdotuksessa sähkön vähittäismyynnin hintakatolla määritetään ainoastaan kattohinta, jolla kuluttajat ja muut pienet loppukäyttäjät voisivat saada ehdotuksessa määritetyn osuuden sähkön kulutuksestaan.

Sähkömarkkinoilla korkeat hinnat ja hintapiikit kuvaavat tarjonnan niukkuutta suhteessa sähkön kysyntään. Sähkömarkkinoiden tehokkaan toiminnan varmistamiseksi hintasignaalien tulee lähtökohtaisesti ulottua vääristymättöminä kaikille loppukäyttäjille, jotta käytettävissä olevat resurssit kuten energiansäästötoimet ja kulutusjoustot tulisivat mahdollisimman tehokkaasti aktivoitua. Hintakatto, etenkin jos se asetetaan kiinteänä hintana suhteellisen alhaiselle tasolle, vähentää loppukäyttäjien kannusteita sähkön säästöön taikka kulutuksen joustoihin sähköjärjestelmän niukkuustilanteissa. Pahimmillaan hintakatto voi edesauttaa joutumista sähköpulaan ja kiertäviin sähkökatkoihin.

Sähkön vähittäismyynnin hintakattoa ei siten pidä lähteä soveltamaan kevyin perustein ja hetkellisten sähkön hintapiikkien perusteella. Siten ehdotetun hintakattolain soveltamisen edellytyksenä on perustellusti ja aivan oikein, että neuvosto on ensin julistanut Unionin laajuisen tai Suomea koskevan alueellisen sähkön hintakriisin.

Energiavirasto huomauttaa, että ehdotettu hintakatto koskee kaikkia kuluttajia ja pieniä yritysasiakkaita riippumatta siitä, millaisia taloudellisia vaikutuksia korkeat sähkön hinnat niille aiheuttavat. Siten ehdotetut toimet eivät kohdistu yksinomaan niihin loppukäyttäjiin, joille korkeat sähkön hinnat aiheuttavat suuria taloudellisia vaikeuksia. Toisaalta Energiavirasto katsoo, että sääntelyn käytännön toimeenpanon kannalta kunkin loppukäyttäjän yksilöllisen tuen tarpeen arviointi korkeiden sähkön hintojen aikana olisi erittäin työlästä, ja esimerkiksi luonnoksessa ehdotetulla tavalla sähkön vähittäismyyjät eivät edes voisi sitä tehdä.

Ottaen huomioon, että sähkön hintakatto ja ehdotettu toteutustapa koskisi sitä toimeenpantaessa hyvin suurta määrää sähkön loppukäyttäjiä, on välttämätöntä, että laissa toteutustapa olisi määritetty yksiselitteisesti siten, että hintakattoon liittyvät toimeenpanoprosessit olisi mahdollista automatisoida mahdollisimman pitkälle. Tapauskohtaista arviointia vaativat toimenpiteet lisäävät aina huomattavasti kustannuksia niin jakeluverkonhaltijoille, tasevastaaville, sähkön vähittäismyyjille kuin viranomaisille.

2 Säännöskohtaiset kommentit

2 § Määritelmät

Energiavirasto toteaa, että lakiehdotuksen 15 §:n 4 momentissa mainittu sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö olisi hyvä lisätä 2 §:n määritelmiin.

3 § Sähkön vähittäismyynnin kattohinnan ja tukikatton asettaminen

Ehdotetun lain 3 §:n 2 momentin mukaan kattohinta ja tukikatto voidaan asettaa sähkönmyyntisopimuksille, joiden perusteella sähköyhtiö toimittaa sähköä loppukäyttöä varten pienille yrityksille tai loppukäyttäjille, joiden sähkönmyyntisopimus on yksilöity henkilötunnuksella.

Energiavirasto kannattaa lakiehdotuksen muotoilua. Energiavirasto pitää tärkeänä, että loppukäyttäjien joukko on lakiehdotuksessa määritelty mahdollisimman yksiselitteisesti ja siten, että se mahdollistaa suuren hakemusmäärän käsittelyn ja ratkaisemisen ilman tapauskohtaista harkintaa siitä, kuka esimerkiksi täyttää kuluttajansuojalain (38/1978) 1 luvun 4 §:n mukaisen kuluttajan määritelmän.

5 § Sähköyhtiön ja pienen yrityksen velvollisuus noudattaa säänneltyä hintaa

Lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentin mukaan säänneltyä hintaa ei saa soveltaa loppukäyttäjälle, johon on kohdistettu Euroopan unionin lainsäädäntöön perustuvia talouspakotteita.

Energiavirasto toteaa käsityksensä, että Suomi toimeenpanee Euroopan unionin ja Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) turvallisuusneuvoston asettamia pakotteita. Lakiehdotus jättää avoimeksi, saisiko säänneltyä hintaa soveltaa loppukäyttäjälle, johon on kohdistettu YK:n turvallisuusneuvoston asettamia taloudellisia pakotteita. Energiavirasto toteaa, että lain toimeenpanon tehokkuuden ja selkeyden vuoksi perusteluissa olisi hyvä selventää myös sitä, että muiden valtioiden, kuten esimerkiksi Iso-Britannian tai Yhdysvaltojen asettamilla pakotteilla ei ole oikeudellisesti sitovaa vaikutusta Suomessa.

Lakiehdotuksen 5 §:n 5 momentin mukaan sähköyhtiö ei saa sopia 1 §:ssä tarkoitetun julistuksen jälkeen keinotekoisesti markkinaehtoista kustannusta merkittävästi korkeampaan sähkönhankintakustannukseen johtavista sähkönhankintaehdoista sen sähköenergian osalta, joka toimitetaan hintasääntelyn piirissä olevalle loppukäyttäjälle 6–7 §:ssä määritellystä kulutuksesta. Tätä momenttia sovelletaan, jollei asia kuulu energian tukkimarkkinoiden eheydestä ja

tarkasteltavuudesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 1227/2011 soveltamisalaan.

Edelleen lakiehdotuksen 5 §:n 6 momentin mukaan sähköyhtiö ei saa tehdä 1 §:ssä tarkoitetun julistuksen jälkeen loppukäyttäjän kanssa sähköntuotantomuutosta hintaan, joka on keinotekoisesti ja merkittävästi korkeampi kuin vastaavan sopimustyyppin keskimääräinen vähittäismyyntihinta.

Lakiehdotuksen 5 §:ää koskevien yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan 5 ja 6 momenttien säännöksillä pyrittäisiin estämään tilanne, jossa valtion korvausvastuun määrää nostettaisiin vähittäismyyntisopimusten hintoja nostamalla sähköyhtiön tai keinotekoisilla sopimusjärjestelyillä sähköyhtiön kanssa samaan konserniin kuuluvan sähkön tuottajan taloudellisen hyödyn kasvattamiseksi.

Energiavirasto toteaa, että ehdotetut säännökset menevät pidemmälle kuin mikä perusteluiden mukaan on tavoitteena.

Energiavirasto toteaa, että ehdotetuilla 5 §:n 5 ja 6 momenttien säännöksillä puututaan merkittävässä määrin sopimusvapautteen sähköyhtiön sähkön hankintasopimusten osalta sekä sähköyhtiön ja loppuasiakkaan välisten sähköntuotantomuutosten osalta. Käytännössä ehdotukset merkitsisivät yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetystä tavoitteesta huolimatta sähkön hankintasopimusten ja sähköntuotantomuutosten hintasääntelyä sähkön hintakriisin aikana.

Energiavirasto katsoo, että perusteluissa esitetyn tavoitteen nojalla ei ole perusteltua lähteä rajoittamaan, millaisilla hankintasopimuksilla sähköyhtiö saa hankkia loppukäyttäjille toimitettavaa sähköä, taikka millaisia sähköntuotantomuutoksia sähköyhtiö saa tehdä loppukäyttäjien kanssa. Sen sijaan Energiavirasto esittää, että valtion korvausvastuun keinotekoisesta kasvattamisesta ja perusteettoman taloudellisen hyödyn saavuttamisen estämiseksi tulisi 5 §:n 5 ja 6 momenttien säännösten sijaan päivittää 12 §:n säännöksiä siten, että valtion maksama korvaus rajoitettaisiin, mikäli sähköyhtiön hankintakustannukset tai loppuasiakkaiden sähköntuotantomuutosten hinnat ovat keinotekoisesta tai perusteettoman korkeita. Tällöin ei varsinaisesti puututtaisi sähköyhtiön hankintasopimukseen tai loppuasiakkaiden kanssa tehtyihin sähköntuotantomuutoksiin vaan ainoastaan siihen, kuinka paljon valtion täytyy korvata sähköyhtiölle.

Mikäli lainsäätäjän tavoitteena on säännellä myös sähkön hankintasopimuksia ja -kustannuksia taikka loppuasiakkaiden kanssa tehtäviä sähköntuotantomuutosten hintoja, tämä tulisi perusteluissa tuoda selvemmin esille. Samalla olisi arvioitava myös sopimusvapautteen liittyvät näkökohdat.

Energiavirasto toteaa 5 §:n 5 ja 6 momenttien ehdotettujen muotoilujen osalta lisäksi seuraavaa.

Energiavirasto toteaa, että 5 §:n 5 momentin säännös ja sähkön hankintakustannusten arviointi on hyvin hankala valvonnan näkökulmasta. Ensinnäkään sitä ei ole perusteluista huolimatta rajattu koskemaan vain konsernin sisäisiä sähkönhankintasopimuksia, joissa samaan konserniin kuuluvat sähköyhtiö ja muu toimija, kuten sähkön tuottaja, sopivat kahdenvälisesti, millä hinnalla sähköyhtiö ostaa sähköä loppukäyttäjille toimitettavaksi. Sähköyhtiöt voivat vapaasti sopia kahdenvälisiä sähkön hankintasopimuksia myös konserniin kuulumattomien yritysten kanssa. Lisäksi sähköyhtiöllä voi olla samanaikaisesti useita eri sähkön hankintakanavia ja -sopimuksia. Sähköyhtiö voi esimerkiksi hankkia osan loppukäyttäjille toimittamastaan sähköstä kahdenvälisillä sopimuksilla ja osan järjestäytyneiltä markkinapaikoilta, kuten pörssistä. Ehdotetusta säännöksestä jää epäselväksi, koskisiko se jokaista yksittäistä sähkön hankintasopimusta erikseen vai kaikkia sähköyhtiön sähkön hankintasopimuksia ja niiden vaikutusta sähköyhtiön sähkön hankintakustannuksiin kokonaisuutena. Samoin olisi epäselvää, luettaisiinko säännöksen piiriin myös loppukäyttäjien kanssa tehdyt sopimukset, joilla sähköyhtiö ostaa loppukäyttäjän tuottaman ja verkkoon syöttämän sähkön. Edelleen on huomioitava, että sähköyhtiöt eivät lähtökohtaisesti tee erillisiä hankintasopimuksia tietyille loppukäyttäjille, kuten pienille yrityksille tai loppukäyttäjille, joiden sähkösopimus on yksilöity henkilötunnuksella, toimitettavasta sähköstä.

Lakiehdotuksen 5 §:n 5 momentin perusteluissa on todettu, että sähkönhankintakustannusten merkittävä eroavuus markkinaehtoisista kustannuksista jäisi tapauskohtaisuuden vuoksi soveltamiskäytännössä ratkaistavaksi, koska poikkeaman absoluuttiset ja suhteelliset osuudet vaihtelevat eri markkinahinnoilla, eikä merkittävyysvaatimusta siten voida ennakkollisesti ratkaista. Tämä edelleen korostaa valvonnan haasteita ja säännöksen luomaa epävarmuutta.

Energiavirasto toteaa, että itse säännöksissä sekä niitä koskevissa perusteluissa tulisi määrittää mahdollisimman yksiselitteisesti ja tarkasti, miten määritetään, milloin voitaisiin katsoa sähkönhankintakustannusten olevan keinotekoisesti markkinaehtoisia kustannuksia korkeammat ja onko sähkönmyyntisopimuksen hinta keinotekoisesti ja merkittävästi korkeampi kuin vastaavan sopimustyyppin keskimääräinen hinta. Energiavirasto katsoo, että lakiehdotuksen valvonta on nykyisellä muotoilullaan ja sen perusteluilla käytännössä erittäin haastavaa ja vaikeaa. Lisäksi sähköyhtiöiden tulisi tietää ennen niin sähkönhankintasopimusten tai sähkönmyyntisopimusten solmimista, millä perusteilla hankintakustannuksen tai sähkön myyntisopimuksen hinnan voitaisiin katsoa olevan laissa kielletty.

Edelleen Energiavirasto katsoo, että 5 §:n 6 momentti koskisi sanamuotonsa mukaisesti ainoastaan uusia sopimuksia, jotka on solmittu sähkön hintakriisin julistuksen jälkeen. Energiaviraston näkemyksen mukaan lainkohta ei näin kirjoitettuna koskisi lainkaan tilannetta, jossa sähköyhtiö muuttaa jo ennen sähkön hintakriisin julistamista solmittujen sähkön myyntisopimusten hintoja tai ehtoja. Lain valvonnan kannalta olisi tarkoituksenmukaista, että lain perusteluissa selvennettäisiin, koskeeko lainkohta vain uusia sopimuksia vai myös jo aiemmin solmittuja sopimuksia, joihin sähköyhtiö tekee hintojen tai ehtojen muutoksia sähkön hintakriisin aikana.

6 ja 7 §:t Säänneltyyn hintaan oikeuttavan kulutuksen määrä

Ehdotuksessa säänneltyyn hintaan oikeuttavan kulutuksen oikeuttavan kulutuksen määrä on loppukäyttäjälle, jonka sähkönmyyntisopimus on yksilöity henkilötunnuksella, 80 prosenttia tämän edellisen vuoden vastaavana kalenterikuukautena sähkönkäyttöpaikassaan käyttämän sähköenergian määrästä, kuitenkin enintään siihen sähköenergian määrään, jonka tämä on kalenterikuukauden aikana käyttänyt. Pienille yrityksille vastaava osuus on 70 prosenttia.

Energiavirasto toteaa, että osuudet vastaavat sähkön sisämarkkinadirektiivin 66a artiklan 6 ja 7 kohdassa säädettyä. Energiavirasto pitää myös tärkeänä, että suurempaa 80 prosentin osuutta sovelletaan yksiselitteisesti ainoastaan sellaisiin loppukäyttäjiin, joiden sähkönmyyntisopimus on yksilöity henkilötunnuksella. Energiavirasto huomauttaa, että loppukäyttäjillä voi olla sähkönmyyntisopimuksia, joita ei ole tehty henkilötunnuksella, mutta osa sähkönmyyntisopimuksella hankitusta sähköstä käytetään loppukäyttäjän yksityiskäyttönä. Tämän lain toimeenpanon tehokkuuden kannalta on kuitenkin välttämätöntä, ettei tällaisia tapauksia tarvitsisi käsitellä tapauskohtaisina siten, että osa käyttäjän kulutuksesta olisi henkilötunnuksella sopimuksena tehneiden loppukäyttäjien kaltaista yksityiskäyttöä, joka oikeuttaisi korkeampaan säänneltyyn hintaan oikeuttavaan kulutuksen osuuteen ja osa pienen yrityksen sähkön käyttöä. Energiavirasto katsoo, että edellä mainitusta olisi hyvä todeta lakiehdotuksen perusteluissa.

Lakiehdotuksen 7 §:n 3 momentin mukaan pienen yrityksen tulisi toimittaa verkonhaltijalle tai mittausalueen tasevastaavalle viimeisin laadittu tilinpäätös, jos se on velvollinen laatimaan tilinpäätöksen. Jos pieni yritys on tilintarkastusvelvollinen, olisi sen toimitettava myös kyseisen tilinpäätöksen tilintarkastuskertomus. Lainkohdan mukaan loppukäyttäjä vastaisi tietojen oikeellisuudesta.

Energiaviraston näkemyksen mukaan tilinpäätösten ja tilintarkastuskertomusten tarkastaminen olisi hintakattoon oikeutettujen pienten yritysten suuren lukumäärän vuoksi mahdollisesti erittäin työlästä jakeluverkonhaltijoille ja mittausalueen tasevastaaville. Energiavirasto ehdottaa, että tilinpäätöstietojen ja tilintarkastuskertomusten toimittamisesta jakeluverkonhaltijoille tai tasevastaaville säänneltyyn hintaan oikeuttavan kulutuksen määrittämistä varten tulisi luopua ja sen sijaan tulisi säätää, että loppukäyttäjän olisi kirjallisesti vakuutettava jakeluverkonhaltijalle tai mittausalueen tasevastaavalle täyttävänsä laissa määritellyt pienen yrityksen kriteerit ja siten olevansa oikeutettu saamaan osan käyttämästään sähköstä säänneltyyn hintaan. Väärinkäytösten estämiseksi tulisi säätää viranomaistahosta, joka jälkikäteen valvoisi asiaa ja joka tarvittaessa voisi määrätä loppukäyttäjän korvaamaan saamansa perusteeton etu takaisin valtiolle sekä määrätä loppukäyttäjälle mahdollisen lisäsanktion.

8 § Laskennan perusteena olevan kulutusmäärän määrittäminen poikkeustapauksissa

Ehdotuksessa säänneltyyn hintaan oikeuttava sähköenergian määrä lähtökohtaisesti sidottaisiin loppukäyttäjän edellisen vuoden vastaavan kalenterikuukauden aikana sähkönkäyttöpaikassaan

käyttämän sähköenergian määrään. Ehdotetun 8 §:n mukaisesti poikkeuksena olisivat ainoastaan tilanteet, kun säänneltyyn hintaan oikeutetulla loppukäyttäjällä ei ole ollut kulutusta nykyisessä sähkönkäyttöpaikassaan edellisen vuoden vastaavana kalenterikuukautena. Tällöin säänneltyyn hintaan oikeuttavan sähköenergian kulutuksen määrä laskettaisiin kunkin tarkasteltavan laskutusajanjakson toteutuneen kulutuksen perusteella.

Ehdotettu malli ei sinänsä huomioi esimerkiksi eri vuosien lämpötilaeroista johtuvaa muutosta sähkölämmitteisessä käyttöpaikassa olevan loppukäyttäjän kulutuksessa, loppukäyttäjän perheolosuhteissa tai yrityksen liiketoiminnassa tapahtuvia muutoksia.

Energiavirasto pitää kuitenkin hyvänä, että säänneltyyn hintaan oikeuttava sähköenergian määrän laskenta olisi mahdollisimman yksiselitteinen ja että mahdollisia sitä koskevia poikkeustapauksia olisi mahdollisimman vähän. Lisäksi mahdolliset poikkeustapauksetkin ja niihin liittyvät menettelyt tulisi määrittää yksiselitteisesti, jolloin ei tarvita tapauskohtaista arviointia ja prosessit olisivat automatisoitavissa mahdollisimman pitkälle. Energiavirasto pitää ehdotettua poikkeustapausten rajaamista kannatettavana.

9 § Laskentatehtävän täytäntöönpano

Lakiehdotuksen mukaan verkonhaltija tai mittausalueen tasevastaava, joka on vastuussa mittausalueen sähköntoimitusten mittauksesta ja selvityksestä, laskee lakiehdotuksen 6–7 §:ssä säädetyn säänneltyyn hintaan oikeuttavan sähköenergian kulutuksen määrän loppukäyttäjän sähkönkäyttöpaikkaan. Verkonhaltijan ja mittausalueen tasevastaavan on ilmoitettava kyseinen määrä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon järjestelmään.

Energiavirasto olettaa, että jakeluverkonhaltijat ja tasevastaavat hoitavat kyseiset velvoitteet mahdollisimman kustannustehokkaasti. Velvoitteiden hoitamisesta verkonhaltijoille aiheutuneet kustannukset, tuotot ja tase-erät huomioidaan luonteensa mukaisesti sähkön jakeluverkkotoiminnan kohtuullisen hinnoittelun valvonnassa. Kustannuksiin sovelletaan tehostamiskannustinta, kun kustannus luonteensa mukaan kuuluu tehostamistavoitteen alaisiin kuluihin.

10 § Loppukäyttäjän oikeudet

Lakiehdotuksen 10 §:n 5 momentin mukaan loppukäyttäjän on liitettävä hakemukseensa 4 momentissa tarkoitettu sähköyhtiön ilmoitus.

Edelleen lakiehdotuksen 10 §:n 6 momentin mukaan Energiavirastolla on oikeus saada loppukäyttäjän sähköyhtiöltä maksutta säännellyn hinnan soveltamisen oikeellisuuden varmistamista varten tarvittavat tiedot.

Energiavirasto huomauttaa, että ehdotettu 10 §:n 5 momentin sanamuoto on rajattu koskemaan ainoastaan sähköyhtiön loppukäyttäjälle antamaa ilmoitusta ja 6 momentti Energiaviraston oikeutta saada tiedot sähköyhtiöltä. Kuitenkin 3 momentin perusteella sähköyhtiön on ohjattava loppukäyttäjä tekemään vaatimus virheen korjaamisesta jakeluverkonhaltijalle tai mittausalueen tasevastaavalle, jos virhe liittyy säänneltyyn hintaan oikeuttavan sähköenergian kulutuksen määrän laskentaan, jolloin tällaisessa tapauksessa ilmoituksen loppukäyttäjälle antaa 4 momentin nojalla verkonhaltija tai mittausalueen tasevastaava eikä sähköyhtiö. Energiavirasto esittääkin, että 5 ja 6 momenttia korjataan siten, että nämä koskevat myös verkonhaltijan ja mittausalueen tasevastaavan loppukäyttäjille antamia ilmoituksia sekä Energiaviraston oikeutta saada tarvittavia tietoja myös verkonhaltijalta ja mittausalueen tasevastaavalta. Edelleen Energiavirasto katsoo, että 10 §:n 4 momentissa mainittu ilmoitus sisältyisi 6 momentin nojalla loppukäyttäjän sähköyhtiöltä, verkonhaltijalta tai mittausalueen tasavastaavalta saataviin tietoihin.

Energiavirasto katsoo, että asian sujuvan käsittelyn kannalta olisi parempi, että Energiavirasto voisi pyytää kyseisen ilmoituksen suoraan sähköyhtiöltä, verkonhaltijalta tai mittausalueen tasevastaavalta. Takautuvasti maksettavasta väliaikaisesta sähköhyvityksestä annetun lain (275/2023, jäljempänä sähköhyvityslaki) mukaisista loppukäyttäjien Energiavirastolle osoittamista hakemuksista suuresta osasta puuttui vastaava sähköyhtiön ilmoitus. Energiaviraston käsityksen mukaan sähköyhtiöillä on asianhallintajärjestelmässään saatavissa tämä tieto suoraan ja hakemuksen täydennyttäminen loppukäyttäjän suuntaan ilmoituksen puutteen vuoksi hidastaisi prosessia huomattavasti. Lisäksi useissa tapauksissa loppukäyttäjillä ei välttämättä enää olisi kyseistä ilmoitusta tallessa tai he eivät sitä muusta syystä toimittaisi. Energiaviraston näkemyksen mukaan loppukäyttäjän tulisi kuitenkin hakemuslomakkeessa erikseen vahvistaa saaneensa kyseisen ilmoituksen sähköyhtiöltä.

Energiavirasto katsoo lisäksi, että lakiehdotusta tulisi täydentää siten, että Energiaviraston on jätettävä hakemus tutkimatta, jos loppukäyttäjä ei ole noudattanut virheen korjaamiseksi tässä pykälässä säädettyä menettelyä. Tällainen tilanne syntyisi esimerkiksi, jos loppukäyttäjä olisi vaatinut virheen korjaamista 2 momentissa säädetyn määräajan päättymisen jälkeen tai jos hakemus on jätetty Energiavirastolle 5 momentissa säädetyn määräajan päättymisen jälkeen tai jos loppukäyttäjä ei ole toimittanut kaikkia Energiaviraston vahvistamassa hakemuslomakkeessa pyydettyjä tietoja.

Sähköhyvityslaista poiketen Energiavirasto katsoo, että kaikki edellä mainitun kaltaiset hakemukset tulisi jättää tutkimatta. Näin ollen arvioitavaksi ei tulisi sitä, olisiko näissä tapauksissa hakemuksen tutkimiselle kuitenkin joissain tapauksissa painavaa syytä. Painavan syyn arviointi on aina tapauskohtaista, ja se olisi tehtävä jokaisen hakemuksen kohdalla erikseen. Lakiehdotuksen myötä ratkaistavaksi saattaisi tulla huomattavan suuri määrä hakemuksia. Näin ollen Energiavirasto katsoo, että hakemukset tulisi voida tällaisissa poikkeuksellisissa olosuhteissa jättää tutkimatta suoraan,

mikäli lainkohdassa säädettyjä määräaikoja taikka menettelyä ei olisi noudatettu. Tämä virtaviivaistaisi huomattavasti hakemuskäsittelyä.

Lakiehdotuksen 10 §:n 5 momentin säännöskohtaisten perustelujen mukaan loppukäyttäjän olisi annettava Energiavirastolle myös muut hakemuksen ratkaisemiseksi välttämättömät tiedot. Muita välttämättömiä tietoja olisi perustelujen mukaan esimerkiksi pienen yrityksen 7 §:n 3 momentissa tarkoitetut tilinpäätös ja tilintarkastuskertomus.

Lakiehdotuksen perusteluissa on todettu, että Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2023 Suomessa oli yhteensä noin 574 000 yritystä, jotka työllistivät 0–50 henkilöä.

Energiavirasto toteaa, että mahdollisten pieniltä yrityksiltä tulevien hakemusten lukumäärien ollessa hyvinkin suuria, Energiaviraston on täysin mahdotonta käydä etukäteen jokaisen y-tunnuksella sopimuksensa solmineen yrityksen osalta tilinpäätös ja tilintarkastuskertomus käsin läpi ja ratkaista tapauskohtaisesti, täyttääkö yritys pienen yrityksen määritelmän ennen kuin virasto ratkaisee loppukäyttäjän jättämän hakemuksen. Yritysten liikevaihdon ja henkilöstömäärien lisäksi tulisi vielä selvittää ja tarkastaa jokaisen yrityksen omistussuhteet erikseen sen varmistamiseksi, olisiko hakija ylipäänsä oikeutettu saamaan osan käyttämästään sähköstä säänneltyyn hintaan vai ei.

Energiavirasto katsoo, että laissa tulisi tämän vuoksi ehdotetun sijasta säätää, että yrityksen tulisi hakemuksessaan vakuuttaa Energiavirastolle täyttävänsä laissa säädetyt pienen yrityksen kriteerit ja näin olevansa oikeutettu saamaan osan käyttämässään sähköstä säänneltyyn hintaan. Väärinkäytösten estämiseksi tulisi säätää, mikä viranomaistaho jälkikäteen valvoisi asiaa tekemiensä riskiarvioiden perusteella esimerkiksi pistokokein. Edelleen tulisi säätää siitä, että kyseinen viranomainen voisi velvoittaa loppukäyttäjän korvaamaan saamansa perusteeton etu valtiolle sekä määrätä loppukäyttäjälle mahdollisen lisäsanktion.

Energiavirasto ehdottaa, että 10 §:n 8 momenttiin lisättäisiin, että hakemus on jätettävä Energiaviraston sähköisen asiointijärjestelmän kautta. Energiavirasto katsoo, että hakemuskäsittelyn osalta olisi tarkoituksenmukaisinta sallia ainoastaan sähköinen asiointi Energiaviraston tätä tarkoitusta varten luoman sähköisen asiointijärjestelmän kautta.

Energiavirasto toteaa, että lain tullessa sovellettavaksi hakemuksia olisi odotettavissa erittäin suuri määrä. Asianosaisten oikeusturvan vuoksi asiat tulisi lisäksi pyrkiä ratkaisemaan ripeästi.

Jotta Energiavirasto pystyisi hoitamaan lakisääteisen tehtävänsä hallintolain mukaisesti viivytyksettä ja tarkoituksenmukaisella tavalla, olisi kaikkien hakemusten tultava Energiavirastoon sähköisesti ja tietyssä muodossa. Hakemusmäärien ollessa suuria asioinnin järjestäminen sähköisesti on paitsi

asiakokonaisuuden käsittelyn ja viranomaistoiminnan tehokkuuden kannalta välttämätöntä, myös asianosaisten edun mukaista. Sähköisen järjestelmän kautta hakemuksen jättämistä pystytään ohjaamaan ja siten helpottamaan asiointia hakijalle, minkä lisäksi hakijan edun mukaista on asian viivytyksetön ja ripeä käsittely. Toisaalta ilman mainittua, ohjaavaa järjestelmää, asian käsittelyä ei pystytä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja Energiavirasto voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.

Kyseessä olisi hyvin poikkeuksellinen tilanne, mikäli laki tulisi sovellettavaksi. Energiavirasto katsoo näin ollen, että tällaisessa poikkeuksellisessa tilanteessa ja hakemusmäärän ollessa näin suuri olisi perusteltua vaatia loppukäyttäjiä täyttämään hakemuksensa Energiaviraston sähköisessä asiointijärjestelmässä, jotta asiat voidaan käsitellä ja ratkaista välttäen hidasta manuaalista käsittelyä. Tämä olisi kaikkien osapuolten ja varsinkin hakijoiden etu, sillä asiat saataisiin huomattavasti nopeammin käsitellyiksi kuin postitse taikka sähköpostitse toimitetut hakemukset. Energiaviraston kokemuksen mukaan postitse ja sähköpostitse saapuvat hakemukset, ilman järjestelmän ohjaavaa vaikutusta, ovat usein puutteellisia ja vaativat jopa useamman täydennyskierroksen, minkä lisäksi ne saattavat sisältää asian käsittelyn kannalta tarpeettomia tietoja, kuten yksityishenkilöiden henkilötietoja, ja jopa erityislaatuista henkilötietoja. Energiavirasto toteaa vielä, että hallintolain 12 §:n 1 momentin mukaan hallintoasiassa on sallittua käyttää asiamiestä ja avustajaa.

Energiavirasto katsoo, että mikäli sähköisen asiointin pakollisuudesta ei olisi mahdollista säätää kaikkien loppukäyttäjien osalta, niin Y-tunnuksella sähkösopimuksensa solmineiden pienten yritysten (mukaan lukien yksityiset elinkeinonharjoittajat) osalta tästä tulisi kuitenkin säätää.

Energiavirasto kiinnittää vielä huomiota 10 §:n 3 momenttiin, jossa ei ole säädetty missä ajassa sähköyhtiön olisi ohjattava loppukäyttäjä tekemään vaatimus virheen korjaamisesta jakeluverkonhaltijalle tai mittausalueen tasevastaavalle, jos virhe liittyy säänneltyyn hintaan oikeuttavan sähköenergian kulutuksen määrän laskentaan. Energiavirasto katsoo, että asiayhteyden ja asiakokonaisuuden laadun vuoksi yhtenäisestä määräajasta tulisi säätää lain tasolla.

11 § Säännellyn hinnan soveltaminen hakemusmenettelyn kautta

Lakiehdotuksen 11 §:n 1 momentin mukaan, jos sähköyhtiö asetetaan konkurssiin tai se lopettaa toimintansa ennen kuin se on korjannut edellä 10 §:n 1 momentissa tarkoitetun virheen, voi säänneltyyn hintaan oikeutettu loppukäyttäjä hakea sen soveltamatta jäämisestä johtuvan korvauksen toimeenpanoa Energiavirastolta. Hakemus on jätettävä viimeistään kolmen kuukauden kuluessa konkurssiin asettamisesta tai julkisesta haasteesta annetun lain (729/2003) 4 §:ssä tarkoitetun julkisen haasteen julkaisusta.

Lakiehdotuksen 11 §:n 2 momentissa on lueteltu, mitä tietoja hakemuksessa on ilmoitettava sekä mitä liitteitä hakemukseen on liitettävä korvauksen saamiseksi.

Energiavirasto toteaa, että viraston kokemuksen mukaan on epätodennäköistä, että hakijoilta saataisiin kaikki asian ratkaisemiseksi tarvittavat tiedot. Asia saattaisi sen vuoksi johtaa useisiin hakemuksen täydennyksiin taikka tilanteeseen, että hakijalla ei edes olisi tietoja enää tallessa hakijalle yllätyksenä tulleen tilanteen takia. Lopputulemana usea hakija saattaisi jäädä ilman korvausta hakemuksen ollessa puutteellinen.

Tämän vuoksi Energiavirasto esittää, että vähintäänkin lain perusteluissa todettaisiin, että Energiavirastolla on lain toimeenpanoa varten oikeus saada tarvitsemansa tiedot konkurssipesältä. Energiavirasto katsoo lisäksi, että asiassa jää epäselväksi mistä Energiavirasto saa asian käsittelyn kannalta välttämättömät tiedot siinä tapauksessa, että sähköyhtiö lopettaa toimintansa. Energiavirasto katsoo myös, että lakiehdotuksen 11 §:n 2 momentissa ei tulisi tällöin säätää hakemuksessa ilmoitettavista tiedoista ja liitteistä, vaan todeta 11 §:n 3 momentin mukaisesti, että Energiavirasto vahvistaa hakemusmenettelyssä sovellettavat lomakkeet.

Energiavirasto katsoo, että lakiehdotusta tulisi lisäksi täydentää siten, että Energiaviraston on jätettävä hakemus tutkimatta, jos loppukäyttäjä ei ole noudattanut virheen korjaamiseksi tässä pykälässä säädettyä menettelyä, kuten lainkohdassa mainittua kolmen kuukauden määräaikaan taikka jos Energiaviraston vahvistamassa hakemuslomakkeessa esitetyt tiedot ovat puutteelliset.

Lakiehdotuksen 11 §:n 3 momentin mukaan Energiavirasto vahvistaa hakemusmenettelyssä sovellettavat lomakkeet.

Energiavirasto ehdottaa samoin perustein kuin edellä 10 §:n kohdalla on esitetty, että kyseiseen lainkohtaan lisättäisiin, että hakemus on jätettävä Energiaviraston sähköisen asiointijärjestelmän kautta. Energiavirasto katsoo, että hakemuskäsittelyn osalta olisi tarkoituksenmukaisinta sallia ainoastaan sähköinen asiointi Energiaviraston tätä tarkoitusta varten luoman sähköisen asiointijärjestelmän kautta.

Energiavirasto huomauttaa, että mikäli jokin sähköyhtiö asetettaisiin konkurssiin taikka lopettaisi toimintansa, niin asia koskisi huomattavan suurta määrää asiakkaita ja siten aiheuttaisi erittäin suuren määrän hakemuksia Energiavirastolle. Energiavirasto viittaa edellä lakiehdotuksen 10 §:n 8 momentin kohdalla esille tuomiinsa perusteluihin.

Energiavirasto katsoo, että mikäli sähköisen asioinnin pakollisuudesta ei olisi mahdollista säätää kaikkien loppukäyttäjien osalta, niin Y-tunnuksella sähkönsopimuksensa solmineiden pienten yritysten (mukaan lukien yksityiset elinkeinonharjoittajat) osalta tästä tulisi kuitenkin säätää.

12 § Sähkönhankintakustannusten korvaaminen sähköyhtiölle

Lakiehdotuksen 12 §:n 3 momentin mukaan, jos sähköyhtiö soveltaa 5 §:n 5 tai 6 momentissa tarkoitettua keinotekoista hintaa, Energiavirasto hyväksyy sähköyhtiölle maksettavan korvauksen perusteena olevaksi keskimääräiseksi vähittäismyyntihinnaksi 80 prosenttia vastaavan sopimustyyppin keskimääräisistä markkinaehtoisista vähittäismyyntihinnoista. Energiavirasto ilmoittaa tiedon Valtiokonttorille.

Energiavirasto viittaa 5 §:n 5 ja 6 momenttien osalta lausumaansa ja katsoo, että perusteluissa esitettyjen tavoitteiden kannalta ehdotetut 5 §:n 5 ja 6 momenttien säännökset tällaisenaan menevät perusteluissa esitettyä tavoitetta pidemmälle, minkä takia kyseiset säännökset olisi poistettava. Sen sijaan 12 §:n 3 momenttia olisi täsmennettävä siten, että sähköyhtiölle valtion maksamaa korvausta rajoitettaisiin, mikäli sähköyhtiön hankintakustannukset tai loppuasiakkaiden sähkönsopimusten hinnat ovat keinotekoisien tai perusteettoman korkeita.

Energiavirasto pitää toimeenpanon kannalta tärkeänä, että säännöksessä ja sitä koskevissa perusteluissa määritetään mahdollisimman selvästi, mitä keinotekoisella tai merkittävästi vastaavan sopimustyyppin keskimääräistä hintaa korkeammalla hinnalla tarkoitetaan. Energiavirasto huomauttaa, että ehdotetun 5 §:n 6 momentin perusteella sähkönsopimuksen hinta, joka on hieman mutta ei merkittävästi korkeampi kuin vastaavan sopimustyyppin keskimääräinen vähittäismyyntihinta, ei välttämättä aina tarkoita sitä, että sähköyhtiön soveltama hinta olisi keinotekoinen. Tällöin Energiavirastolla ei myöskään olisi perustetta todeta, että korvausta laskettaessa tulisi soveltaa tässä esitettyä 80 prosentin rajaa. Toisaalta tässä pykälässä oleva 80 prosentin raja tarkoittaisi eräänlaista sanktiota niille sähköyhtiöille, joiden soveltama sopimushinta ylittää keinotekoisuuden ja merkittävän ylityksen rajan.

16 § Muutoksenhaku Energiaviraston päätökseen

Lakiehdotuksen 16 §:n mukaan Energiaviraston 10 ja 11 §:n nojalla tekemään päätökseen saa vaatia oikaisua.

Energiavirasto toteaa edellä todetusti, että 10 §:n ja 11 §:n nojalla tehtyjä päätöksiä tulisi olemaan erittäin suuri määrä. Näin ollen myös oikaisuvaatimusten määrät tulisivat mahdollisesti olemaan erittäin suuria. Energiaviraston näkemyksen mukaan myös oikaisuvaatimukset tulisi tehdä

Energiaviraston sähköisen asiointijärjestelmän kautta Energiaviraston lakisääteisen tehtävän onnistumisen turvaamiseksi. Energiavirasto ehdottaa siten, että kyseiseen lainkohtaan lisättäisiin, että hakemus on jätettävä Energiaviraston sähköisen asiointijärjestelmän kautta edellä lakiehdotuksen 10 §:n ja 11 §:n kohdalla mainituin perusteluin.

Energiavirasto katsoo myös oikaisuvaatimusten osalta, että mikäli sähköisen asioinnin pakollisuudesta ei olisi mahdollista säätää kaikkien loppukäyttäjien osalta, niin Y-tunnuksella sähkösopimuksensa solmineiden pienten yritysten (mukaan lukien yksityiset elinkeinonharjoittajat) osalta tästä tulisi kuitenkin säätää.

3 Vaikutukset Energiavirastoon

Energiavirasto toteaa, että ehdotetun lain sisältämät lisätehtävät aiheuttavat Energiavirastolle lisäkustannuksia. Esityksen viranomaisvaikutuksia käsittelevä luku 4.2.5 vastaa Energiaviraston arviota lain vaikutuksista Energiavirastoon.

Energiavirasto korostaa, että vaikka lain käyttöönoton edellyttämää sähkön hintakriisiä ei olekaan näköpiirissä, lain tehokkaan toimeenpanon edellyttämien tietojärjestelmien kehittäminen olisi pystyttävä aloittamaan jo edeltä käsin, jotta Energiavirasto pystyy nopealla aikataululla tarvittaessa käsittelemään ennalta määrittelemättömän määrän hakemuksia.

Kuten esityksessä todetaan, hakemuskäsittelyn osalta kokonaistyömäärä riippuu merkittävästi hakemusten määrästä ja hintasääntelyn kestosta. Virastolle aiheutuviin kustannuksiin vaikuttavat merkittävästi myös muut lakiin liittyvät valvontatehtävät ja miten täsmällisesti lainsäädäntö on laadittu. Näiden osalta virasto viittaa myös pykäläkohtaisiin kommentteihin.

Energiaviraston arvion mukaan ehdotettua vähittäismyyntihintojen hintasääntelyä otettaessa käyttöön on kuitenkin varauduttava sen toimeenpanoa varten vähintään 20 lisähenkilön tarpeeseen Energiavirastossa. Tarve koskee ehdotettuun lakiin liittyvien valvontatehtävien ohella hakemuskäsittelyä sekä lain toimeenpanoon liittyvää hallinnollista työtä ja tiedonhallintaa. Lisäksi myös mm. oikaisuvaatimusmenettely, oikeudenkäynnit, tiedottaminen, asiakkaiden neuvontayhteydenotot ja asiakirjoihin kohdistuvat tietopyynnöt tulevat lisäämään Energiaviraston työmäärää huomattavasti.

Energiaviraston on valmisteltava sähköinen hakemusjärjestelmä virheen korjaamista koskevien hakemusten käsittelyä varten. Hakemusjärjestelmän on lisäksi tarvittaessa skaalautettava kattamaan kaikki sähköyhtiöiden mahdollisten konkurssitapausten aiheuttamat hakemukset. Sähköinen asiointi on huomattavasti asioiden manuaalista käsittelyä tehokkaampaa ja se on ainoa

tapa varmistaa, että Energiavirasto pystyy käsittelemään ennalta määrittelemättömän määrän hakemuksia. Energiavirasto katsoo, että tietojärjestelmien kehittämisen vaatimia resursseja on haasteellista ennakoida täsmällisesti ennen kuin kaikki käsittelyn vaatimat yksityiskohdat ovat selvillä. Joka tapauksessa uusien järjestelmien kehittämisen kokonaiskustannukset ilman henkilöstökuluja ovat arviolta 400 000–500 000 euroa.

5 Lopuksi

Edellä todetusti Energiavirastolla on oltava sähköinen asiointijärjestelmä valmiina jo ennen lain voimaanpanolain säätämistä tämän lain täytäntöönpanon turvaamiseksi.

Energiaviraston on siten ryhdyttävä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin jo ennen mahdollisen voimaanpanolain säätämistä. Energiavirasto pyytää ministeriötä varmistamaan, että ehdotuksen asianmukaisen toimeenpanon varmistamiseksi tarvittavat viraston tehtävät huomioitaisiin Energiaviraston määrärahoissa. Energiavirasto tulee esittämään järjestelmäkehitystarpeiden rahoitusta vuoden 2027 talousarvioehdotuksen yhteydessä.

Nurmi Simo
Energiavirasto

Piilikangas Heli
Energiavirasto